

УДК 351.778.52

В. А. Рибачук,

к. держ. упр., докторант, Академія муніципального управління

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНИМ РИНКОМ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНИХ ПОСЛУГ

Доведена зростаюча роль стратегічного управління регіональним ринком житлово-комунальних послуг, запропоновано його алгоритм.

Proven growing role of strategic management of regional market utilities, proposed his algorithm.

Ключові слова: державне управління, житлово-комунальні послуги, механізми, стратегія.

ВСТУП

Житлово-комунальне господарство є однією з найбільш важливих галузей економіки України, що впливає на всі сфери життєдіяльності суспільства. Нормальне функціонування житлово-комунального комплексу — одне з найважливіших завдань національного масштабу. Надійна і стійка робота житлово-комунального господарства — необхідна умова соціального благополуччя жителів. Незважаючи на те, що тарифи на житлово-комунальні послуги для населення, а також витрати бюджетів всіх рівнів на фінансування житлово-комунального комплексу постійно зростають, підприємства цієї сфери відчувають значні фінансово-економічні проблеми. Існуюча система розрахунків за надані житлово-комунальні послуги в деяких випадках не покриває навіть їх собівартості. У таких умовах унеможлиблюється модернізація технічних та організаційно-технологічних систем підприємств галузі, яка змогла б забезпечити зниження собівартості та підвищення якості житлово-комунальних послуг. Інвестиційна привабливість комплексу ЖКГ залишається низькою і може бути підвищена тільки за рахунок створення і розвитку ринку житлово-комунальних послуг, який відповідав би умовам ринкової економіки [5].

Про важливість проблем цієї сфери господарювання свідчить розробка програми реформування ЖКГ і включення її до найважливіших національних проектів. Державна стратегія розвитку сфери ЖКГ повинна розглядатися регіональними та місцевими органами влади як орієнтир, набір засобів для реалізації основних напрямків розвитку житлово-комунального комплексу.

Теоретичні та прикладні аспекти проблеми вдосконалення розміщення та регіонального розвитку ринку житлово-комунальних послуг досліджено в наукових працях багатьох учених-економістів і практиків. Вагомий внесок у розвиток цієї проблеми внесли О.С. Поважний, В.В. Дорофійенко, І.М. Осипенко, В.М. Гончаров, В.М. Лобас, І.Є. Алфьорова, О.А. Кириченко, С.А. Єрохін та ін.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Нова господарська ситуація, що склалася в сфері ЖКГ з початку її реформування, зміни взаємодій

внутрішніх і зовнішніх факторів вимагають нових підходів до управління галузевим ринком. При цьому місце і роль держави у формуванні ринку ЖКП повинне не протиставлятися процесам ринкового реформування, а оптимально поєднуватися. Мова йде про синтез державного та ринкового регулювання. Закономірно, що оволодіння новою ситуацією вимагає впровадження і використання методів стратегічного управління.

Таким чином, в роботі ставиться завдання довести зростаючу роль стратегічного управління регіональним ринком житлово-комунальних послуг, запропонувати його алгоритм.

РЕЗУЛЬТАТИ

Метою державного стратегічного управління регіональним розвитком житлово-комунального комплексу є урівноваження показників не лише добробуту, а й соціального розвитку територій, де спостерігаються значні відмінності у забезпеченні населення комунальними послугами [1].

Державне стратегічне управління у сфері ЖКГ — система цілеспрямованих дій держави, її органів на суспільство в цілому, ті або інші сфери його життєдіяльності на основі застосування об'єктивних законів, які допомагають реалізовувати певні завдання і функції відповідних органів у сфері житлово-комунального комплексу (ЖКК). Це механізм реалізації програми розвитку житлово-комунального господарства області, який несе відповідальність за його стан, координує діяльність підприємств, установ та організацій галузі ЖКК. Це формування системи заходів, спрямованих на інтенсивний розвиток житлово-комунального господарства, вдосконалену або докорінну зміну існуючих форм і методів державного управління на різних рівнях, їх взаємодію між собою.

На думку О.А. Кириченко та С.А. Єрохіна, першочергове завдання держави в цьому випадку полягає у створенні механізму ринкових відносин у житлово-комунальній сфері, формуванні єдиної фінансової та соціальної політики на територіях самоврядування, запровадженні нових форм управління ЖКК на рівні територіальних громад, зокрема делегованого управління, а також впровадження системи договірних

відносин, зумовлених появою в цій сфері суб'єктів господарювання різних організаційно-правових форм [7].

На наше переконання, стратегічне управління являє собою діяльність щодо розробки і реалізації стратегії в масштабі реального часу. Зокрема, для ЖКГ вона повинна вирішувати наступні завдання:

- подолання кризи, стану системи (галузі, фірми), викликаного розбіжністю її можливостей з вимогами середовища;
- забезпечення життєздатності регіональної сфери ЖКГ;
- створення умов довгострокового розвитку з урахуванням зовнішніх і внутрішніх можливостей.

Основними принципами стратегії управління сфери ЖКГ мають стати:

- 1) орієнтація на реалізацію бачення майбутнього, місії галузевого ринку, його глобальних якісних цілей;
- 2) врахування при формуванні та виборі стратегій особливостей ринків, на яких діють організації, які виконують ЖКП.

Об'єктом стратегічного управління є стратегічний процес, який включає в себе наступні етапи:

- 1) визначення місії, постановка цілей;
- 2) дослідження внутрішнього і зовнішнього середовища, у рамках якого діє система виробників і споживачів ЖКП (стратегічний аналіз);
- 3) формування глобальної та приватних стратегій;
- 4) розгляд альтернатив і остаточний вибір стратегії;
- 5) стратегічне планування.

На рис. 1 представлений алгоритм стратегічного управління сферою ЖКП.

Місія організацій (підприємств), що виконують ЖКП, є ядром системи цілей і вихідним моментом стратегічного управління.

Цілі розглядаються як формальне відображення інтересів власників та інших осіб (споживачів ЖКП) з урахуванням їх відносної влади та характеру взаємодії. Генеральна мета некомерційних організацій частіше збігається з місією: перехід житлово-комунального господарства на ринкові, соціально орієнтовані принципи функціонування для забезпечення населення житлово-комунальними послугами необхідної якості і кількості.

На основі цілей формуються стратегічні завдання, які мають бути вирішені в даних часових та ресурсних рамках. Для комунальних підприємств — природних монополістів це:

- послідовність і прогнозованість зміни тарифів, що забезпечить передбачуваність діяльності комунальних підприємств, підвищить їх інвестиційну привабливість;
- цільовий характер регулювання тарифів забезпечить оптимізацію цілей, що відображають інтереси різних труп: самого підприємства, регіону, населення,

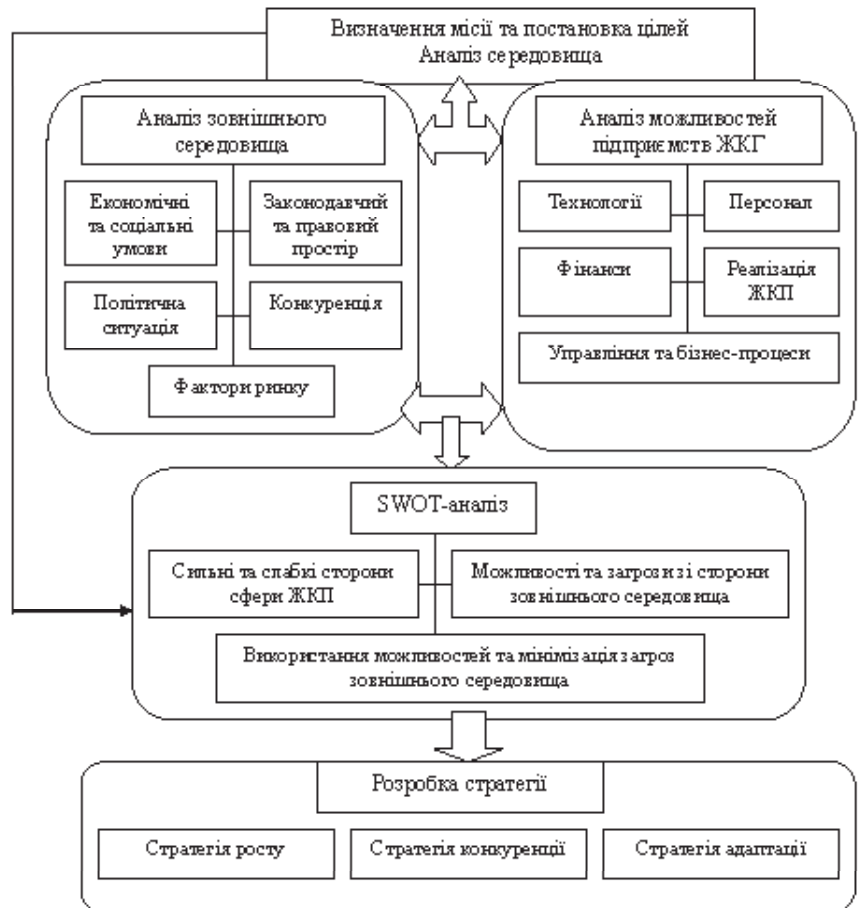

Рис. 1. Алгоритм стратегічного управління сферою ЖКП

промислових підприємств, інвестора та ін. [6].

Необхідно забезпечити відкритість процесу тарифного регулювання для зацікавлених сторін, передбачивши можливість публічних слухань на засіданні регулюючого органу, а також порядок залучення представників споживачів до процесу регулювання.

Система регулювання не повинна перетворитися на тотальний контроль діяльності комунальних підприємств. Тому одночасно зі створенням прозорої системи регулювання локальних природних монополій необхідно підвищувати організаційно-правову та фінансово-господарську самостійність комунальних підприємств, у тому числі шляхом:

- укладення спрямованих на досягнення конкретних результатів договорів між комунальними підприємствами та власником об'єктів комунальної інфраструктури;
- створення системи моніторингу за діяльністю комунального підприємства.

У потенційно-конкурентних сферах комунального господарства повинні бути продовжені процеси демонополізації, у тому числі шляхом:

- виділення, виходячи з економічної доцільності та у відповідності до державних законів, самостійних підприємств із суб'єктів природних та природних локальних монополій;
- створення умов для участі підприємств усіх форм власності в розвитку комунальної інфраструктури через реалізацію концесійних схем управління об'єктами комунальної інфраструктури.

Важливе завдання — стимулювання через договірні

відносини переходу на приладовий облік споживаних ресурсів, на можливість споживачем регулювати обсяг споживання (наприклад, теплоносія) та на оплату за фактичним споживанням ресурсів.

При формуванні стратегії управління ринком ЖКП необхідно врахувати результати аналізу зовнішнього середовища: суспільно-політичної ситуації, законодавчого та правового простору, економічних та соціальних умов життя населення [3].

Основою інноваційної стратегії реформування ЖЕГ є впровадження ринкових відносин у сфері ЖКГ, що, насамперед, передбачає необхідність удосконалення системи управління відносинами на ринку ЖКП шляхом організації належного контролю за діяльністю підприємств, що надають ЖКП. Для цього функції замовника, постачальника та власника, які сьогодні зосереджені в одній структурі, мають бути розподілені між трьома суб'єктами. Тобто функція власника (балансоутримувача) залишається за місцевими органами влади, функція замовника має належати споживачам ЖКП, а функція постачання ЖКП має передаватися підприємницьким структурам, наприклад, управляючим компаніям. Така схема управління дозволяє реалізувати механізм зворотного зв'язку між споживачами та постачальниками ЖКП, який, в свою чергу, дає можливість впливати на якість ЖКП та підвищувати соціально-економічну ефективність функціонування ЖКГ у цілому. Крім того, впровадження такої схеми управління, яка має реалізовуватися лише на конкурсній основі, дозволяє створити конкурентне середовище на ринку житлово-комунальних послуг. Природно, що контроль діяльності цих структур з боку місцевих органів влади не повинен обмежуватися проведенням тендерів. Він повинен бути постійним, і особливо (з огляду на важливість цієї соціальної сфери) у частині тарифної політики. Причому, не тільки в питаннях затвердження тарифів, але й контролю правильності їх застосування, регулювання, економії витрат з метою пошуку резервів їх зниження. Проведення комунальної реформи не повинно супроводжуватися зростанням тарифів. Інакше губиться зміст самої реформи. Покладатися тільки на бюджетні ресурси (державні й місцеві) у найближчому майбутньому також малоперспективно. Отже, вирішення питань комунальної реформи, при обмежувальних умовах — стабільності (а в перспективі, і зниження) тарифів, може бути здійснено тільки інноваційним шляхом. У тарифній політиці пріоритетним напрямом має стати пошук резервів економії витрат, що здійснюються підприємствами, які виробляють комунальні послуги, і лежать в основі розрахунку тарифів. Найбільш ефективним у діяльності підприємств, що виробляють комунальні послуги, може виявитися застосування сучасних методів організації й управління. Зокрема, рекомендується до освоєння комунальними підприємствами у частині формування витратної частини тарифів застосовувати методи "стратегічного управління витратами". Як показує досвід, в умовах ринкової економіки застосування таких сучасних стратегій дозволяє ефективно працювати й перемагати в конкурентній боротьбі. Застосування системи таргет-костинг є сьогодні одним з найбільш перспективних шляхів вирішення цього завдання [8].

А.П. Скорик наголошує на тому, що підвищення

економіко-правової ефективності функціонування системи ЖКГ, формування ринкових відносин у сфері управління ЖКГ, розвиток конкурентного середовища та вдосконалення кадрового забезпечення ЖКГ, дозволять перевести житлово-комунальний комплекс у режим беззбиткового функціонування при забезпеченні стандартів якості надання житлово-комунальних послуг і умов проживання громадян. Тільки чітка вертикаль системи управління галузю з розвиненим ринком послуг дозволить ефективно розвивати ЖКГ на рівні кожного регіону у взаємодії з організаціями центрального, регіонального і муніципального рівнів [4].

ВИСНОВКИ

Отже, розроблена стратегія припускає пошук нових сегментів ринку для ЖКП, розширення номенклатури послуг, поліпшення їх якісних характеристик. Основою для реалізації концепції зростання має стати впровадження в сферу ЖКГ системи менеджменту якості. Для регіонального ринку ЖКП сформульована глобальна стратегія управління розвитку сфери ЖКП при поліпшенні якісних характеристик даних послуг; розвиток ринку і розвиток послуг, їх комплексне застосування будуть затребувані в сучасних умовах виконання сферою ЖКП своєї основної місії.

Література:

1. Департамент ЖКГ. — Режим доступу: www.minregionbud.gov.ua
2. Кириченко О.А. Державна стратегія реформування житлово-комунального господарства України / О.А. Кириченко, В.С. Нотевський // Актуальні проблеми економіки. — 2011. — №4 (118). — С. 63—70.
3. Поважний О.С. Наукові засади реформування і розвитку житлово-комунального господарства: монографія / О.С. Поважний, В.В. Дорофієнко, І.М. Осипенко та ін.; М-во освіти і науки України, Дон. держ. ун-т управління. — Черкаси: Брама-Україна, ЧДУ, 2010. — 331 с.
4. Скорик А.П. Удосконалення системи управління житлово-комунальним господарством України / А.П. Скорик. — Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Popu/2007_2/7-5.pdf
5. Строкань Т.М. Регіональний розвиток житлово-комунального господарства України / Т.М. Строкань. — Черкаси: ЧДУ, 2001. — 326 с.
6. Фінансовий та організаційно-інституційний механізм державного управління розвитком соціально-економічної інфраструктури: монографія / В.В. Дорофієнко, В.М. Гончаров, В.М. Лобас, І.Є. Алфьорова, Є.В. Гончаров. — Донецьк: СПД Купріянов В.С., 2010. — 220 с.
7. Фінансово-економічні механізми інноваційно-інвестиційного розвитку України: монографія / О.А. Кириченко, С.А. Єрохін та ін.; За ред. О.А. Кириченка. — К.: Національна академія управління, 2008. — 252 с.
8. Шкіль О.М. Стратегія реформування житлово-комунального господарства в Україні / О.М. Шкіль // Науковий вісник ЧДІЕУ. — 2011. — № 3 (11). — С.58—62.

Стаття надійшла до редакції 04.10.2012 р.

УДК 351.824: 332.14

С. А. Матійко,

к. держ. упр., докторант, Академія муніципального управління

ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ АНТИКРИЗОВОЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОСТІ РЕГІОНУ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

У статті удосконалено підходи до антикризової стратегії розвитку промисловості регіону. Для її реалізації розроблена модель електронної бази, яка складається з регіональної біржі готової продукції та сировини, електронного ринку інновацій та нових технологій, регіональної електронної служби зайнятості, регіональної платіжної електронної системи.

In article improved approaches to anti-crisis strategy of industrial development in the region. For its realization the model of an electronic database, which consists of regional exchange of finished goods and raw materials, electronic market innovations and new technologies, e-service regional employment and regional e-payment system.

ВСТУП

Для еволюційного розвитку економіки, зокрема її промислового сектора, властива циклічність процесів, описана класиками економічної науки. Наголошується, що будь-яке стабільне виробництво в ринкових умовах функціонує згідно законам, властивим саморегульованим технічним або природним системам. Тобто зміна зовнішніх по відношенню до неї умов викликає її реакцію, направлену на збереження основних параметрів. Таким чином, в умовах стабільності компенсаційні можливості системи дозволяють гасити коливання будь-якої амплітуди, які виникають унаслідок природних флуктуацій. Але, якщо в технічній системі процес адаптації до зміни зовнішніх умов відбувається автоматично, згідно закладеному в ній алгоритму, то у виробничій системі роль регулятора виконують управлінські рішення, що базуються або на інтуїції, або на науково-технічному аналізі ситуації. При цьому вихідним параметром процесу адаптації виробничої системи в ринкових умовах є прибуток або рентабельність виробництва.

Дослідженню і розвитку теорії та практики державного управління, формування й реалізації державної політики, механізмів державного управління відводилося чільне місце у багатьох працях відомих зарубіжних та українських учених, а саме: Г.В. Атаманчука, В.Д. Бакуменка, М.М. Білинської, В.Г. Бодрова, О.І. Васильєвої, М.В. Гамана, П.І. Гамана, Г.І. Груби, С.І. Дорогунцова, Д.В. Карамішева В.К. Присяжнюка, О.М. Суходолі, В.П. Удовиченка, А.М. Федорищевої, В.О. Шамрая та інших.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Розробити підходи до антикризової стратегії розвитку промисловості регіону та організаційно-інформаційного забезпечення її реалізації.

РЕЗУЛЬТАТИ

Для прогнозування розвитку регіональних соціально-економічних систем можливо застосовувати і сценарно-цільовий метод, який має наступні особливості:

1) припускає розробку декількох альтернативних варіантів сценаріїв, тобто пропонує багатоваріантний прогноз, для того щоб оцінити декілька найвірогідніших траєкторій розвитку;

2) при необхідності даний метод може використовувати різні методи прогнозування, які необхідні для більш точного опису майбутнього;

3) відрізняється мережевою логікою (передбачає лише вірогідні зв'язки між всіма суб'єктами, які впливають на соціально-економічні процеси);

4) будується від майбутнього до теперішнього часу у напрямі реалізації поставлених цілей, але з врахуванням існуючих можливостей (проблем) регіональної соціально-економічної системи.

Прогнозування регіональних соціально-економічних систем сценарно-цільовим методом здійснюється в наступному порядку:

— експерти розробляють безліч різних сценаріїв майбутнього розвитку регіональної соціально-економічної системи, враховуючи наявні можливості розвитку (визначення тенденцій розвитку, виявлення очікуваних проблем і чинників розвитку) та поставлені цілі соціально-економічного розвитку;

— відбір сценаріїв здійснюється з урахуванням реальних можливостей даної регіональної соціально-економічної системи за принципом реальної досяжності і максимального наближення до поставлених цілей;

— у рамках обраних сценаріїв складаються прогнози з урахуванням впливу на хід розвитку регіональної соціально-економічної системи найвірогідніших сценарних умов соціально-економічного розвитку регіону. Варіанти сценарних умов визначаються експертами і перетворюються у відповідні системи динаміки агрегованих і окремих показників для складання варіантів-прогнозів, що мають власну динаміку соціально-економічних показників.

Сценарно-цільовим методом пропонується розробка варіантів-прогнозів соціально-економічного розвитку регіону з подальшим відбором трьох найреальніших варіантів, які називаються песимістичним, реалістичним і оптимістичним